

Novice iz Jablaniške doline

UVODNIK

Center za razvoj Litija je razvojna institucija, ki postaja vse bolj prepoznavna ne le v regijskem in nacionalnem, pač pa tudi mednarodnem prostoru. Z blagovno znamko Srce Slovenije povezuje območje občin, ki se razprostirajo v t.i. obljublanskem pasu od kamniških planin do dolenskih gričev. Tako poleg podpore razvojnih faz lokalnega okolja izvaja tudi vrsto povezovalnih medobčinskih oz. regijskih projektov, s katerimi skuša prispevati k višji kakovosti življenja lokalnih skupnosti ter hkrati povežati območje s skupno identiteto. RCL se aktivno vključuje tudi v mednarodne mreže kot partner pri evropskih projektih. Eden od projektov v izvajanju je »Prisluhni glasu vasi« oz. »Listen to the voice of villages«, v okviru katerega delujemo na treh izbranih pilotnih območjih, med katerimi je tudi Jablaniška dolina. Več prostora bomo tako namenjali projektnim vsebinam, vezanim na Jablaniško dolino, pozornost pa bomo posvečali tudi širšemu razvojnemu povezovanju.

Evropsko okolje, v katerem živimo, namreč vzpodbuja prav to, povezovalne v regiji, vključevanje v različne regijske, nacionalne in mednarodne projekte, ki presegajo občinske meje. Občanom želimo omogočiti, da so bolj obveščeni ne le o dogajanju v svoji občini, pač pa tudi v sosednjih, cilj je, da postanejo bolj dovzetni za priložnosti, ki jih prinaša sodelovanje pri različnih projektih, kar vpliva tudi na večjo povezanost ljudi s krajem in območjem, kjer živijo.

Aleksandra Gradišek, direktorica Centra za razvoj Litija

PROJEKT »PRISLUHNI GLASU VASI« OZ. LISTEN TO THE VOICE OF VILLAGES

Projekt se je začel izvajati v januarju 2009, finančna podpora pa je zagotovljena v okviru programa Central Europe, ki je eden od štirih programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, kjer lahko sodelujejo tudi slovenski partnerji. V projektu sodeluje devet partnerjev iz šestih evropskih držav, med njimi tudi Center za razvoj Litija kot edini slovenski partner. Projekt se ukvarja s **trajnostnim razvojem turizma na podeželju**, in sicer na območjih, kjer turizem še ni razvit, obstaja pa velik potencial za njegov razvoj in na območjih, kjer je turizem sicer že razvit, vendar se pojavljajo različne ovire za njegov hitrejši, kvalitetnejši oziroma trajnostni razvoj. Naša izbrana pilotna območja so **Jablaniška dolina, Dole pri Litiji in Velika planina**. Območje Jablaniške doline spada v prvi tip, kjer obstaja velik potencial in so zametki turizma že prisotni, pravega razvoja pa še ni.

Aktualne informacije o izvajanju projekta so na voljo na spletni strani Centra za razvoj Litija (www.razvoj.si) in na uradni spletni strani projekta (www.listen-to-the-voice-of-villages.org).

Gašper Kleč, vodja projekta

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL
DEVELOPMENT FUND

Glasilo izhaja v okviru projekta „Listen to the Voice of Villages“ (Prisluhni glasu vasi), ki je bil odobren v programu Srednja Evropa in Evropskega sklada za regionalni razvoj. Center za razvoj Litija je partner v tem projektu.

POGOJI ZA OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI NA TURISTIČNI KMETIJI

Turistična dejavnost je vrsta **dopolnilne dejavnosti na kmetiji**, pri kateri pripravljamo in strežemo jedi in pijače, nastanimo goste ter jim ponudimo še kaj. Nekaj osnovnih pogojev za opravljanje tovrstnih dejavnosti si lahko preberete v nadaljevanju, podrobnejše informacije pa lahko pridobite pri kmetijski svetovalni službi ali zadrugi Jarina.

Osnovni pogoji za opravljanje dejavnosti na turistični kmetiji:

- zunanja ureditev, prostori in oprema morajo biti prilagojeni krajevnim arhitekturnim značilnostim in avtentični okolju;
- prostori, v katerih strežemo jedi in pijače morajo zagotavljati domačnost

(kmečka kuhinja, kmečke izbe...) in v njih ne sme biti značilne gostilniške opreme;

- prostor za pripravo hrane (kmečka kuhinja) mora biti ločen od prostora v katerem strežemo jedi in pijače;
- v kmečki kuhinji je treba ločiti delovna območja za čista opravila od delovnih območij za nečista opravila;
- v območju za nečista opravila se lahko uporabljajo isti prostori in oprema za vsa opravila pod pogojem, da se ne izvajajo istočasno in da se predhodno oprema očisti in po potrebi razkuži;
- izletniška kmetija ali kmetija odprtih vrat mora imeti kuhinjo za pripravo jedi, prostor za strežbo jedi in pijače

(kmečko izbo) in stranišče za goste; - izletnikom se nudi le jedi iz domačega okolja, doma pridelane in predelane pijače, napitke, mineralno in ustekleničeno vodo.

MINIMALNE HIGIENSKE ZAHTEVE ZA TRANSPORT IN PRODAJO NA TRŽNI STOJNICI

Proizvodnja in promet živil se morata izvajati skladno z načeli higiene živil in le v objektih, prostorih in na mestih, ki ustrezajo higienskim in zdravstveno-tehničnim zahtevam. Zahteve, ki so določene po **Pravilniku o minimalnih tehničnih pogojih za opravljanje trgovinske dejavnosti** in se nanašajo na prostor, opremo in naprave v prodajalni, zunanost prodajalne, način, opremo in naprave za prodajo blaga zunaj prodajaln, način, opremo in naprave na posebej urejenem prostoru v trgovini na debelo. Glede opremljenosti in minimalnih zahtev za prodajo je odvisno za kakšen prodajni program gre. Med enostavnejše sodi prodaja primarnih dobrin kot so to sadje in zelenjava, suho sadje, zelišča, sokovi, kompoti, marmelade... Prej omenjeni izdelki se lahko prodajajo prosto na stojnici, lahko na odprtem delu tržnice. Nato sledi prodaja kruha in pekovskega peciva, jajca, kislega zelja in repe. Nadaljnje je prodaja bolj zahtevnih izdelkov kot so mlečni izdelki, sveže meso in suhomesnati izdelki, sveže in zamrznjene ribe in izdelki. Kajti ponudba in prodaja teh vrst izdelkov potrebuje nadzorovano temperaturno okolje, kar pomeni na voljo hladilne in/ali zamrzovalne naprave. Prav tako tudi oprema zahteva bolj zahtevano izvedbo opreme (zaprti prostori, steklene vitrine...). Zadnje naštetih izdelki pa vsekakor sodijo po načinu ponudbe in prodaje v zaprti del objekta oz. tržnice ali pa premični objekt, kot je potujoča prodajalna in podobno.

Minimalni tehnični pogoji v trgovini na drobno:

- Vsi dostopi/vhodi do stojnice morajo biti protiprašno obdelani (obdelani s pralnimi materiali) in zaščiteni pred vremenskimi nepravilnostmi (v stavbi, nadstreški, premične strehe), ter imeti neoviran dostop. Na razpolago

morajo biti ločeni ekonomski vhodi in vhodi za obiskovalce. Ekonomski vhodi služijo kot vhod za zaposlene, dostavo in odnašanje odpadkov (pri tržnicah v objektu).

- Prostori, oprema in naprave morajo ustrezati vrstam in lastnostim blaga, načinom prodaje blaga in pogojem, vsi pa morajo biti iz pralnih materialov, omogočiti morajo tudi razkuževanje. To zahteva uporabo gladkih, pralnih, na korozijo odpornih in netoksičnih materialov. Zagotoviti morajo ustrezno čiščenje in razkuževanje delovnih pripomočkov in opreme.
- Razporeditev opreme in stojnic mora zagotavljati varno gibanje kupcev in zaposlenih ter varno ravnanje z blagom.

- Če se prodaja nepakirano blago, ki se tehta, mora imeti prodajni prostor na oddelku, kjer je to blago, tehnično za tehtanje nepredpakiranega blaga. Tehtnica mora biti skladna z meroslovnimi predpisi in primerna za količino in vrsto blaga, ki se prodaja. Na razpolago mora biti embalaža za enkratno uporabo.

- Vsa živila, ki se prodajajo morajo biti embalirana (odvisno od vrste živila). Pri zelenjavi in sadju je lahko enostavna embalaža (npr. leseni zaboji, pvc ali papirnate vreče), pri prodaji kislega zelja in repe se iz skladiščnega sode embalira v pvc vrečke. Če gre za prodajo izdelkov, katerih narava in količina je predvidena (npr. domači kruh, pecivo, potica, testenine) se leti morajo že pred samim transportom ustrezno embalirati (folija za živila,

pvc vrečka, škata, ...) in se tudi potem kot tako tudi prodaja. Pri prodaji sokov, marmelad, kompotov velja enako, da je že na stojnici v embalaži s katero se izdelke prodaja.

- Vsi živilski artikli, ki se prodajajo na stojnici morajo biti ponujeni oz. zloženi na prodajni površini in nikoli prosto na tleh (razen, na podestu, paleti).

- Če gre za prodajo živil, ki se prodajo na tehtanje in niso predpakirani (npr. piškoti, potica...), morajo le ti biti pokriti in sicer najbolje z živilsko folijo.

- Vsi artikli, ki se prodajajo morajo biti opremljeni z deklaracijo, ki mora vsebovati sledeče podatke: ime proizvajalca ali izdelovalca, sestavine, datum izdelave ali rok uporabe ter ime izdelka. Deklaracija mora biti napisana čitljivo in verodostojno.

- Na vidni strani stojnice oz. prodajnega prostora mora biti na vidnem mestu napis z navedbo firme in sedeža trgovca.

- Zagotoviti ustrezne pogoje za vzdrževanje primerne osebne higiene in sicer za higiensko umivanje in sušenje rok, higienske sanitarne prostore. Pri prodaji živil živalskega izvora mora biti še pomivalno korito s tekočo toplo in hladno vodo. Oskrba s pitno vodo mora biti zdravstveno neoporečna in kot taka mora biti pod stalnim nadzorom.

- Osebe, ki opravljajo dejavnost prodaje na tržnici morajo imeti dokazilo o znanju s področja higiena živil in osebne higiene ter dokazilo o izpolnjevanju zahtev za delo v proizvodnji živil.

- Transport živil do prodajnega prostora mora biti z namenski prevoznim sredstvom. To pomeni transportno vozilo, ki je v notranjosti obdelano z materialom, ki se da mokro čistiti in po potrebi razkuževati. V notranjosti morajo biti police ali pa transportne posode.

- Poleg tega mora imeti posamezni ponudnik izdelan dokument HACCP načrt, ki je za vsako dejavnost posebej in vključuje plan čiščenja, spremljajoči higienski programi, način prevoza, usposabljanje, registracija.

Petra Privšek-Konjačić dipl.san.inž

PRIDRUŽIMO SE AKCIJI »OČISTIMO SLOVENIJO V ENEM DNEVU«

Ideja za projekt »Očistimo Slovenijo v enem dnevu« je prišla iz Estonije, kjer je skupina 50.000 ljudi v enem dnevu očistila za 10.000 ton odpadkov iz divjih odlagaljš. Prostovoljci bomo pomladi po vsej Sloveniji iskali divja odlagaljšča in jih locirali na zemljevidu, čistilna akcija pa bo v Sloveniji potekala **17. aprila 2010**. Med odpadke spadajo predvsem gospodinjski in kosovni odpadki z divjih odlagaljš. Krajevne skupnosti bodo določile zbirna mesta, občina pa bo organizirala odvoz. Poleg čiščenja divjih odlagaljš v naravi bodo prostovoljci čistili tudi ulice, ceste, okolico šol in vrtcev, stanovanjske okoliše ter sprehajalne in pohodne poti. Tako bomo našo akcijo povezali s čistilnimi

akcijami, ki jih že tradicionalno izvajajo v marsikateri slovenski občini. Letos želimo vse te akcije združiti na en dan, pri tem združiti 200.000 ljudi in zbrati vsaj 20.000 ton komunalnih odpadkov, pravijo Ekologi brez meja. Več o akciji Očistimo Slovenijo v enem dnevu! Lahko preberete na spletnem naslovu www.ocistimo.si.

Konkretno za **Jablaniško dolino** bodo po vaseh določene osebe, ki bodo koordinirale potek čistilne akcije na mikro lokaciji. Pri teh osebah boste lahko prejeli zaščitne rokavice in vrečke. Na ta dan imajo tudi osnovnošolci delavno soboto, zato vas starše naprošamo, da se skupaj z njimi pridružite akciji. Poleg očiščevanja obrežij ob potokih, cestah in poteh je seveda zaželeno, da vsak poskrbi za red okoli svojega doma. Izkoristite priložnost in vse kar je motečega za vas osebno in seveda za okolje ter vas že dolgo moti, pa nimate prave volje, dostavite na zbirna mesta. V primeru, da potrebujete pomoč se lahko obrnete na Društvo za razvoj podeželja LAZ – 070/303-321 in pomagali vam bomo pri čiščenju oz. odvozu.

Za dobro počutje in dvig kvalitete življenja v našem lokalnem okolju je včasih potrebno zavahati rokave. Absolutno smo odrasli zgled mlajšim, zato ne pozabimo, da otroci niso dolžni pospravljati tudi za nami odraslimi.

Društvo LAZ, koordinator za Občino Šmartno

7. TRADICIONALNI POHOD PO OBRONKIH LETOS 10. APRILA

Pozdravljeni ljubitelji pohodništva, lepe narave in dobre volje!

Tudi letos vas Društvo za razvoj podeželja LAZ vabi na 7. Tradicionalni pohod po prelepih obronkih Jablaniške doline in sicer v **soboto 10. aprila 2010**, ko bodo za nami Velikonočni prazniki in bo pohod kot nalašč za kurjenje odvečnih kalorij. Gre za prijetno hojo, s postanki ob domačijah, na katerih vas domačini presenetijo z različno ponudbo. Pot je dolga približno 15 km. Start pohoda je pri gasilskem domu v Zgornji Jablanici od 7.00 do 10.30 ure, kjer boste lahko potrdili kontrolni kartonček in se okrepčali. Zaključek z zabavnim programom se bo odvijal v Gradišču pri Litiji na kmetiji Pr' Kokol s pričetkom ob 13.30.

Za vse sodelujoče pri organizaciji in izvedbi pohoda pa kot vsako leto tudi letos »Pohod po pohod« in sicer **18. aprila 2010**.

Za informacije pokličite Društvo LAZ na telefonsko številko 070 303 321.

ZANIMIVOSTI IZ JABLANIŠKE DOLINE: JABLANIŠKI STUDENČ – RASTIŠČE VODNE KREŠE

»Na studenc«, v potočku v Spodnji Jablanici raste solata, ki ji domačini rečejo »bobov'n'k« ali vodna kreša. Po videzu in okusu je podobna motovilcu. Če zmrzne je ta vodna solata zelo grenka. Nekoč so jo pozimi domačini rezali in jim je predstavljala bogat vir vitaminov. Gospodinjice so jo celo nosile prodajat litijskim gostincem, ki solate v zimskem času niso imeli.

Voda v studencu je veliko toplejša kot v Jablaniškem potočku – 12 stopinj Celzija ima pozimi in poleti. Zato je pozimi voda služila za pranje črev in perila. Poleti pa je voda neverjetno hladna, zato so jo domačini včasih hodili natakati za pitje. Medna naj bi imela tudi zdravilni učinek. Še nekaj desetletij nazaj je bilo ob potoku veliko »ribežnov« za pranje perila. V 70-ih letih, ko so iskali vodo za vodovod, so nad cesto ob studencu naredili več vrtin, vendar niso zadeli vodne žile, zato so raziskave opustili. Morda pa bo v prihodnosti studenc spet pridobil na veljavi, saj bo pitna voda čedalje bolj dragocena dobrina. Občina sicer pripravlja projekt javnega vodovoda za Spodnjo in Zgornjo Jablanico iz kostreviskega vodnega vira.

SKRIB ZBUJAJOČ VANDALIZEM MED MLADIMI

Namerno uničevanje skupnih stvari se dogaja samo v mestih, boste rekli. Žal je vandalizem že nekaj časa prisoten na Bregu oz. Tenetišah. Tarča uničevanja je gasilski dom in okolica. Tam se ob večerih zbirajo fantje iz vasi, katerim ne bi nikoli pripisali takega obnašanja, če se jih ne bi zalotili pri »akciji«. Z oken so odtrgane gautre, fasada je polna umazanih odtisov žoge, križi od klopi in miz so vsepovsod po dvorišču in igrišču... Le kaj bi rekli doma, če bi otroci kepali lastno hišo!? Škatle od pic, pločevinke od piva, cigaretna škatlice in ogorki so vsepovsod, zabojnik za smeti pa prazen!!! Lahko se tolažimo, da gre za težave puberte-

tnikov, ki odraščanje doživljajo tudi na tak, negativen način – in da bo minilo. Vendar se nimamo namena sprizniti s situacijo, prav nasprotno – uporabili bomo vsa sredstva, da se bo uničevanje in smetenje nehalo! Starši, preverite kje in na kak način preživljajo prosti čas vaši otroci. Pogovorite se z njimi, neprimerno obnašanje vaših otrok je problem, ki ga morate rešiti vi! Da ne bo sprenevedanja – »naša pa že ni!«, bomo namestili kamere. Če to ne bo dovolj, bomo uporabili še druga sredstva!

Predstavniki KS in društev Breg-Tenetiše

OBISK PARTNERJEV IZ UNIVERZE ZA TURIZEM IZ ITALIJANSKEGA TRENTO

Od 16. do 18. februarja je Center za razvoj Litija gostil dva predstavnika italijanskega partnerja v okviru projekta »Listen to the voice of villages«.

Sodelovanje v evropskih projektih je za partnerje koristno tudi zaradi prenosa izkušenj in medsebojne pomoči pri izvedbi projekta. Tako sta pilotna območja, na katerih se izvaja projekt »Listen to the voice of villages«, sredi februarja obiskala strokovnjaka Fabio Sacco in Stefano Andreotti s področja turizma Univerze iz Trenta. Pogovor o turizmu je tekkel na domačiji Paternoster.

Nekaj ugotovitev in poudarkov:

- Za turistični razvoj občine je nujno, da turizem postane ena od prioriteten dejavnosti, ki jih podpira in razvija.
- Ena od možnosti za razvoj turizma je tudi investiranje sredstev iz drugih dejavnosti na področje turizma.
- V začetku se na trgu ponudniki promovirajo po svoje, ko pa povpraševanje raste, je nujno povezovanje ponudnikov in tako se postopno oblikujejo tako imenovani integralni turistični produkti.
- Posamezne dele turistične ponudbe turistična agencija sestavlja v turistične pakete. Ponudba mora biti prilagojena ciljnim skupinam in usmerjena na specifične trge.
- Na območju province Trento imajo geografsko zaokrožena območja lokalne destinacijske organizacije (DO), ki skrbijo za razvoj, promocijo in upravljanje turističnega območja. Pri nas pa DO v tem smislu nimamo, čeprav jo Strategija razvoja slovenskega turizma predvideva kot glavni motor turizma.
- Pri vzpostavitvi destinacijske organizacije bi veljalo uporabiti in nadgraditi obstoječe javne strukture, ki že imajo stik s turizmom (RCL, Javni zavod Bogenšperker), občine pa bi morale zagotoviti finančna sredstva za delovanje.

Strokovnjakom iz Italije se zdi območje Jablaniške doline zanimivo za »podeželski turizem«, predvsem v obliki ponudbe dvo ali trodnevni doživetij na kmetijah in rekreativnih možnostih v bližnji okolici. Poleg domačih gostov bi se morali usmeriti na tuji trg, npr. angleški, s katerimi imamo direktne letalske povezave z nizko cenovnimi letalskimi družbami. Za hitrejši razvoj turizma je pomembna vloga razvojnih institucij in občine predvsem v zagotavljanju pogojev za razvoj podjetništva – od podjetniškega usposabljanja do pomoči pri dostopanju do domačih in evropskih sredstev. Gosta iz Italije sta obiskala tudi drugi dve pilotni območji, kjer se izvaja projekt – Oglarsko deželo in Veliko planino.

Gašper Kleč, Center za razvoj Litija

KMETIJE ODPRTIH VRAT OZIROMA »DAN LUŠTNE KMETIJE«

Kaj naključni obiskovalci Jablaniške doline najbolj pogrešajo? Kmetije, kjer bi lahko malo posedeli, pokramljali z domačini in se okrepčali.

Zato smo preko projekta »Listen to the voice of villages« izvedli svetovanja posameznikom, ki so zainteresirani za registracijo turistične dejavnosti izletniške kmetije oz. kmetije odprtih vrat. V ta namen bomo v nadaljevanju sklicali srečanje za že izbrane ponudnike, ki bo v **sredo, 21. aprila 2010 ob 19.30 v prostori gasilskega doma v Zgornji Jablanici**. Na sestanku se bomo pogovarjali o oblikovanju mreže kmetij s ponudbo in ostalih ponudnikov na območju Jablaniške doline. Ocenili bomo, kdo je že pripravljen za vključitev, kje so pomanjkljivosti, kako priti do nepovratnih sredstev za investicije ter oblikovali terminski plan dni odprtih vrat oz. »dneva luštnih kmetij«. Na srečanje vabljeni tudi ostali, ki ste se za sodelovanje šele odločate.

Informacije:
Mojca Hauptman
051 312 739

V SRCU SLOVENIJE

